

Waarnemingen van de Morinelplevier in Limburg

4-9-1909	1 ex. dood gevonden	Venray
28-8-1922	1 ex. geschoten	Schimmert
8-9-1923	4 ex. (wv. 1 juv. geschoten)	"de Peel" Venray
28-8-1937	6 ex.	Montfort
28-8-1937	2 ex. geschoten	Venray
11-9-1948	1 ex. dood gevonden (deze vogel was datzelfde jaar als nestjong in Noorwegen geringd)	Sittard
28-8-1985	1 ex. trekkend richting zuid	Béek

len en vrij donkere bovenzijde en de roep waren daarbij doorslaggevend kenmerken (zie oa. CRAMP *et al.*, 1983). Gezien de kleuren van de onderzijde ging het hierbij waarschijnlijk om een juveniel exemplaar of een volwassen vogel in winterkleed. Met maar 7 bekende waarnemingen tot nu toe behoort de Morinelplevier in Limburg tot de dwaalgasten of toeval- lige gasten (GANZEVLES *et al.*, 1985;

HENS, 1965). In bijgaande tabel zijn alle waarnemingen opgenomen.

Wat in dit overzicht meteen opvalt is dat maar liefst 4 van de 7 waarnemingen op 28 augustus zijn gedaan. In het Westduitse Westfalen is de soort met maar 8 gedateerde waarnemingen tot 1968 eveneens een dwaalgast. Het "toeval" wil dat ook hier twee waarnemingen op 28 augustus

zijn gedaan (PEITZMEIER 1979). Kunnen we deze soort, gelet op de vreemde voorkeur voor 28 augustus, eigenlijk nog wel een toevallige gast noemen? De statusomschrijving voorspelbare dwaalgast lijkt hier welhaast beter op zijn plaats.

Literatuur

- CRAMP, S. & K.E.L. SIMMONS, 1983. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. Volume 3 - Waders to Gulls. Oxford.
GANZEVLES, W. *et al.*, 1985. Vogels in Limburg. Publ. Natuurhist. Gen. Limb. XXXV (5-10).
HENS, P.A., 1965. Avifauna van de Nederlandse provincie Limburg, benevens een vergelijking met die der aangrenzende gebieden. Publ. Natuurhist. Gen. Limb. XV.
Peitzmeier, J., 1979. Avifauna van Westfalen. Münster.

R. Schols
Pijperstraat 46
6164 XT Geleen

Boekbesprekingen

Handboek Sier - en Edelstenen

Curzio Cipriani en Alessandro Borelli, vertaling uit het Italiaans door dr. ir. A.A.F. Lagerwey, Utrecht/Antwerpen, Het Spectrum, 1985, 348 blz., afb., lit. opg., reg., Prijs f 49,90.

Een van prachtige foto's voorzien naslagwerk van alle stenen die voor sierdoeleinden worden gebruikt. Vooral bestemd voor liefhebbers en kenners. Voor geologisch geïnteresseerden is vrij veel informatie over ontstaan, structuur, eigenschappen en voorkomen opgenomen. Omdat dit boek enigszins buiten het bestek van het maandblad valt - zeker voor wat betreft kunstmatige produkten en synthesen - wil ik met deze korte bespreking volstaan.

W.O.

Broedvogels van Winterswijk

Vogelwerkgroep Zuidoost-Achterhoek van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Verenigingen, Stichting Uitgeverij K.N.N.V. Hoogwoud, 1985 - 232 blz., Ktn., afb., tabellen, reg., lit. opg. Prijs: f 40,— (leden K.N.N.V. f 30,—).

Dit boek dat tot stand is gekomen na drie jaar intensief speuren, daarbij gebruik makende van de gegevens van een behoorlijk potentieel aan waarnemers, geeft een overzicht van de vogelbevolking uit een gebied dat tot nog toe onbesproken was gebleven, maar toch wel zó belangrijk is om de gegevens hierover op schrift te stellen en te bundelen.

De samenstellers zijn dit verslag begonnen met een stukje geschiedenis over het ontstaan van dit boek, om vervolgens een hoofdstuk aan de opbouw en ontwikkeling van het landschap te wij-

den met kaartjes en toepasselijke illustraties. In het hoofdstuk "Het ornithologische onderzoek" wordt de werkwijze van alle medewerkers uitvoerig besproken om daarna nog in een hoofdstuk aandacht te vragen voor het voorkomen van broedvogels in relatie tot omliggende gebieden, landschapstypen en bostypen. Maar het grootste deel van dit boekwerk wordt uiteraard in beslag genomen door de besprekingen van de broedvogelsoorten van Winterswijk.

Van alle waargenomen soorten zijn uitgebreide wetenswaardigheden over status, verspreiding, broedhabitat, broedvogelaantallen en verleden vermeld. Van elke voorkomende soort is een kaartje van het gebied opgenomen waarop de dichtheid staat aangegeven en van vele vogels bovendien een zeer goede zwart-wit foto.

Aan het slot treffen we een uitgebreide literaturopgave aan en een korte samenvatting van de inhoud, die vanwege het belang van het gebied voor het aangrenzende Duitsland ook in het Duits is vertaald.

In het Voorwoord van de hand van Prof. Voous wordt het initiatief van de Vogelwerkgroep voor deze uitgave toegejuicht omdat het hier een gebied betreft dat, naast de vele avifauna- beschrijvingen van andere delen van ons land nog onbesproken was gebleven.

Gaarne spreken ook wij onze welgemeende waardering uit voor het omvangrijke en zeer tijdrovende werk van samenstellers en overige medewerkers.

Men kan dit boek bestellen door de kosten (f 30,— voor leden K.N.N.V. en f 40,— voor niet leden) over te maken op giro-rekening 130.28 van Bureau K.N.N.V., B. Hoogenboomlaan 24, 1718 BJ Hoogwoud. Porto- en verpakingskosten zijn in de prijs inbegrepen.

H. Th.

Thieme's spinnengids

Dick Jones, vert. en bew. door W. van Katwijk, Zutphen, Thieme, 1984. 319 blz., afb., reg. (Thieme's natuurgidsen). Prijs f 49,90.

Spinnen staan bij het grote publiek doorgaans in een kwaad daglicht. Men is er bang voor en komt er daardoor niet aan toe om een spin eens goed te bekijken.

Maar zelfs in de kringen van de natuurliefhebbers behoren degenen, die zich intensief met de spinnenstudie bezighouden, tot de uitzonderingen. Dat is begrijpelijk. Voor de determinatie van de meeste inheemse soorten is een goede binoculair met dito verlichting noodzakelijk en is men aangewezen op moeilijk toegankelijke vakliteratuur, die zich meestal niet van de nederlandse taal bedient.

Wie een spinnenverzameling wil aanleggen, stuit op de moeilijkheid dat spinnen alleen in vloeistof (doorgaans alcohol 70%) bewaard en bekeken kunnen worden. Die is duur, of als hij niet duur is, moeilijk te krijgen, en ook de exercities met glazen buisjes en potjes werken het aanleggen van een kollektie niet in de hand. Voor velen zullen deze barrières niet of nauwelijks te nemen zijn. Wie minder ver wil gaan, was tot voor kort aangewezen op enige K.N.N.V.- mededelingen, en het boekwerk "De spinnen van Nederland" van Ing. W. van Katwijk.

Nu is er dan Thieme's spinnengids, een vertaling en gedeeltelijke bewerking van een oorspronkelijk engelstalige uitgave.

Wat het eerst in het oog valt, zijn de zeer vele, uitzonderlijk fraaie kleurenfoto's van levende spinnen, die het werkje tot een uiterst aantrekkelijk geheel maken. Wie durft er na het inzien ervan nog te beweren, dat spinnen onooftelijke dieren zijn? Maar ook de tekst verheft het niveau ervan ver boven het bekende "plaatje met een praatje". In de inleidende tekst kan men met weinig moeite

veel bijzonderheden over spinnen en hun naaste verwanten te weten komen. Na een eerste kennismaking met de groep "spinachtigen" zijn er hoofdstukjes over het uiterlijk van spinnen, hun levensgeschiedenis, voortplanting, gedrag enz., en worden waardevolle wenken gegeven over het fotograferen en verzamelen van spinnen.

De Nederlandse spinnenfauna omvat enige honderden soorten. Een belangrijk deel daarvan is erg klein. De betreffende soorten lijken veel op elkaar en missen duidelijke "veldkenmerken". Deze soorten zijn terecht buiten de opzet van de gids gebleven.

De gids pretendeert, dat de overige, meer karakteristieke soorten via een "sleutel tot de families" op soort kunnen worden gebracht. Heeft men de familie vastgesteld, dan wordt men verwezen naar een beknopte beschrijving van de voornaamste kenmerken en eigenaardigheden van de betreffende spinnen-familie en kan vervolgens, door vergelijken van de illustraties en de soortbeschrijvingen, elk vergezeld van aanvullende gegevens over habitat en verspreiding binnen Europa, komen tot een keuze uit de aangeboden soorten, waarbij de kanttekening moet worden geplaatst, dat de bewerking geen rekening ermee heeft gehouden, dat er soorten zijn, die wel in ons land voorkomen, maar niet in Engeland. Deze ontbreken.

Men kan zich afvragen, wat de waarde van zo'n determinatie is. Zeker zal hij de weetgierigheid van de geïnteresseerde leek bevredigen, maar waar hogere eisen aan de betrouwbaarheid ervan gesteld moet worden (waarbij ik denk aan eventuele publicatie van waarnemingen) zal blijken, dat die onvoldoende is. Het pad dat leidt tot een honderd procent nauwkeurige determinatie (en dat is de te stellen eis) is bezaaid met doornen. De in deze spinnengids aangereikte middelen zijn in vele gevallen te beperkt (hoe kan dat ook anders in deze opzet) om de vereiste nauwkeurigheid te bereiken.

Dit neemt niet weg, dat de hier besproken spinnengids naar mijn mening een begerenswaardig bezit is voor de natuurliefhebber. Het lezen en kijken erin is een bijzonder genoeg. Met de genoemde beperkingen in het achterhoofd zal het gebruik ervan in het veld niet minder plezierig zijn. Uitgaven als deze zijn een ware stimulans tot natuurbeleving. Wellicht zal het gezelschap, dat aan intensieve spinnenstudie doet, zich binnenkort weer hebben uitgebreid!

A.W.F. Meijer

Giftige planten in een oogopslag

Lucia Woodward. Weesp, Moussault, 1985. blz., afbn., reg. Prijs: f 29,50.

Planten bezitten talloze eigenschappen, die hen voor de mens aantrekkelijk maken: ze worden geplukt, aangeplant en gegeten. Helaas kunnen ze behalve nuttig en mooi ook giftig zijn. Aan de bui-

tenkant is niet te zien of een mooie bes giftig of eetbaar is, en het is beter om dat van te voren te weten dan om daar mee te experimenteren. Een boek dat zich met dit onderwerp bezig houdt is dus uitermate nuttig: afbeeldingen van planten of plantedelen die een gevaar kunnen vormen, met daarnaast informatie over onder meer actieve bestanddelen, symptomen en behandeling. Voorwaarde bij het verschaffen van dergelijke informatie is wel, dat de betreffende uitgave zorgvuldig wordt samengesteld. En juist die zorgvuldigheid laat in dit boek te wensen over. Al op de losse kaart ter verklaring van de symbolen zijn juist de symbolen voor de behandeling voorzien van de verkeerde tekst. De planten zelf zijn verdeeld in drie categorieën: tuinplanten, wilde planten en paddestoelen. Waarom die eerste twee gescheiden zijn is niet erg duidelijk, onder tuinplanten staan soorten die bij ons in het wild voorkomen en omgekeerd. Daarnaast bevat deze toch voor Nederland bestemde uitgave planten, die hier zeker in het wild niet voorkomen, zoals Poison ivy (hier vertaald als gifsumak), alpenroosje en Phoradendron (een soort Amerikaanse maretak). Zorgvuldigheid laat ook te wensen over bij de onderschriften. De foto die Vogelmelk laat zien vertoont een andere soort dan de tekst vermeldt, *Tamus* heet geen Smeewortel en is geen Ruwbladige. In het geval van de aardappel had beter het giftige deel van de plant afgebeeld kunnen worden dan het algemeen bekende eetbare deel. Dit zijn slechts enkele voorbeelden. Over de juistheid van de tekst betreffende de behandeling van vergiftigingsgevallen kan ik niet oordelen, maar in een boek met zo veel slordigheden lijkt enige reserve wel op zijn plaats.

F.D.

Sporen in de natuur

R.W. Brown, M.J. Lawrence en J. Poce. Zutphen, Thieme, 1984. 318 blz., rijk en kleurrijk geïllustreerd. Prijs: f 49,50.

Bij het doorsnuffelen van deze lujvige pocket, voorzien van honderden tekeningen, schetsen en kleurenfoto's, voel je je na enige tijd een indiaanse woudloper; het boek is inderdaad encyclopedisch van opzet. Niet alleen worden de knaag-, vraat- en loopsporen behandeld van de in ons land voorkomende zoogdieren en andere vier- en tweevoeters behandeld, maar worden ook de glij- en kruipsporen van mediterrane reptielen en oost-europese muizen afgebeeld.

Ik kan me niet goed voorstellen dat een gemiddelde west-europeaan (het boekwerk is van engelse komaf) met deze gids op zak in Griekenland serieus op zoek gaat naar de prenten in de sneeuw (!) of modder (!) van de aldaar op muren voorkomende gecko.

Er zou in dit degelijk "sporenhandboek", in plaats van deze overbodigheden, (bijvoorbeeld)

meer aandacht geschonken kunnen zijn aan braakballen of uitwerpselen die weliswaar afgebeeld en besproken worden, maar waarvan de variatie per "uitwerpsel" per soort nauwelijks aan bod komt; de realiteit van een gewone schapekeutel (om maar een voorbeeld te noemen) is heel wat diverser dan die ene schapekeutel die in dit boek staat afgebeeld. Zelfs een leek staat verstand over de variatie (jong- volwassen, vers- oud, ziek- gezond) daarvan. Ik bedoel maar...

Enfin, een heel degelijk, encyclopedisch en daardoor duur boekwerk, waar vooral jagers -en stropers vrees ik- veel informatie uit kunnen putten, maar voor de gemiddelde lezer van dit tijdschrift minder geschikt.

H. Hillegers

De Kluut

Wim Rultenbeek, Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Hoogwoud, 1985. 80 blz., afb., ktn., tabellen, lit. opg. Prijs: f 15,— (leden K.N.N.V. f 12,25)

Als Wetenschappelijke Mededeling van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging verscheen onlangs de publicatie van het resultaat van een langdurig onderzoek naar de gedragingen van de Kluut (*Recurvirostra avosetta*).

Op zeer zorgvuldige wijze heeft de auteur de aantekeningen van zijn talrijke waarnemingen, ondersteund en aangevuld met die van anderen (zie lit.opg.) op schrift gesteld waardoor dit boekje een prettig leesbaar verhaal is geworden. Al schrijvende heeft hij de gedragingen van deze prachtige vogel door het jaar heen, waarvan de vele zeer goede zwart-wit foto's getuigen, weergegeven.

De schrijver begint met een hoofdstuk over verwantschappen, uiterlijk en verspreiding, aantallen broedparen, biotoop en fourageertechnieken en vervolgens wordt aandacht besteed aan broedbiologie, gedrag en sociaal systeem, trek en overwintering, rui, aanwas en sterfte en aan het slot gaat hij in op de bedreigingen en bescherming van een vogel waarvan Jac. P. Thijsse in 1911 schreef dat de Kluut een van de allerschijnlijkste steltlopers is.

Deze uitgave (W.M. 169) is te verkrijgen door de kosten (f 12,25 voor leden K.N.N.V. en f 15,— voor niet leden) over te maken op giro-rekening 13028. Besteladres: Bureau K.N.N.V., Burg. Hoogenboomlaan 24, 1718 B.J. Hoogwoud. Na giro-ring van het bedrag, onder opgave van wat verlangd wordt, volgt omgaand toezending van het bestelde. In de opgegeven prijs zijn de kosten van toezending begrepen.

H.Th.